

§ 194

Dvojit manželství

JUDr. Tomáš Durdík

K § 194

1.

Hlavním smyslem dané právní úpravy je zdůraznění zachování principu monogamie, a to pouze v manželských, nikoli i v partnerských vztazích. Princip monogamie je přitom vyjádřen nejen v [§ 655 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#) (s účinností do 31.12.2013 [§ 1 odst. 1 zák. o rodině](#)), dle kterého je manželstvím trvalý svazek muže a ženy (tedy dvou osob opačného pohlaví) vzniklý způsobem stanoveným [obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#), ale též v zákoně č. [115/2006 Sb.](#), o registrovaném partnerství, jenž nabyl účinnosti dnem 1.7.2006. Podle [§ 1 odst. 1](#) cit. zák. je registrovaným partnerstvím trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem. Z výše uvedené zákonné dikce je tak zřejmé, že platně lze manželství uzavřít pouze mezi dvěma osobami opačného pohlaví, které jsou navíc povinny ještě před uzavřením manželství prokázat, že jejich dřívější manželství, popř. registrované partnerství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné ([§ 664 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#) ve spojení s [§ 32 a násl. zák. č. 301/2000 Sb.](#), o matrikách, jménu a příjmení, s účinností do 31.12.2013 [§ 6 odst. 2 zák. o rodině](#)). Obdobným způsobem nemůže ani do registrovaného partnerství vstoupit osoba, která již dříve uzavřela manželství nebo která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství anebo obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí, a její manželství nebo partnerství anebo obdobný svazek dosud trvá [[§ 4 odst. 4 písm. c\) zák. č. 115/2006 Sb.](#)]. Důvodem vedoucím k zániku registrovaného partnerství je přitom smrt jednoho z partnerů nebo jeho prohlášení za mrtvého, jakož i zrušení partnerství rozhodnutím soudu. Jestliže by i přes shora uvedené zákonné překážky došlo k uzavření manželství se ženatým mužem nebo vdanou ženou, popř. s osobou, která uzavřela registrované partnerství a toto partnerství stále trvá, vyslovil by soud, a to i bez návrhu, neplatnost takového manželství. Manželství prohlášené za neplatné se přitom považuje za neuzavřené ([§ 681 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#), s účinností do 31.12.2013 [§ 17 zák. o rodině](#)). Stejným způsobem soud prohlásí za neplatné i registrované partnerství, jestliže vzniklo přesto, že vstupu do partnerství, byť pouze jednomu z partnerů, bránil zákonný zákaz, tedy např. stále trvající předchozí partnerství či uzavřené manželství. O registrovaném partnerství, které bylo prohlášeno za neplatné, se má za to, že nevzniklo ([§ 6 zák. č. 115/2006 Sb.](#)).

K odst. 1

2.

Smysl skutkové podstaty přečinu dvojit manželství spočívá v tom, že osoba opačného pohlaví uzavře ještě za trvání předchozího manželství, popř. registrovaného partnerství anebo obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí, nové manželství s jinou osobou, tzn. že by se v daném případě formálně stala manželkou dvou různých osob. Z dikce [§ 194](#) je přitom zřejmé, že zvýšené ochrany požívá pouze institut manželství, nikoli registrovaného partnerství, který je v České republice účinný od 1.7.2006, tzn. že byl zaveden ještě před účinností [trestního zákoníku](#). I přes tuto skutečnost však [§ 194 de facto](#) převzal předchozí právní úpravu [§ 210 tr. zákona](#), jež skýtala zvláštní ochranu toliko manželství jako jediné institucionalizované formě trvalého soužití (společenství) dvou osob. Za daného stavu tak nelze [§ 194](#) extenzivním výkladem vztahovat i na jiné formy trvalého společenství dvou fyzických osob, tedy i na registrované partnerství podle zák. č. [115/2006 Sb.](#), popř. obdobné svazky osob stejného pohlaví uzavřené v zahraničí, neboť [§ 194](#) hovoří výslovně o manželství, jakákoli analogie v tomto ohledu by tedy byla v neprospěch pachatele, neboť by rozšiřovala podmínky trestnosti jednání fyzických osob, a jako taková je tudíž nepřipustná.

3.

Podmiňuje-li [zákon o rodině](#) zánik manželství rozhodnutím soudu, nastávají účinky takového rozhodnutí až okamžikem, kdy nabude právní moci. Podmínky trestní odpovědnosti jsou tedy splněny i za situace, kdy pachatel uzavřel nové manželství ještě v době, kdy rozsudek soudu vedoucí k zániku předchozího manželství byl sice řádně vyhlášen, avšak doposud nenabyl právní moci, tzn. že doposud neuplynula zákonná lhůta k podání odvolání jako řádného opravného prostředku všem oprávněným osobám či o podaném odvolání nebylo soudem druhého stupně doposud rozhodnuto. Z hlediska posouzení splnění podmínek trestnosti jednání pachatele je přitom nepodstatné, že v době uzavření jeho předchozího manželství nebyly splněny všechny zákonné podmínky pro řádné uzavření manželství, tzn. že zde existovaly určité okolnosti, které řádné uzavření manželství dle [§ 672 až 676 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#) (s účinností do 31.12.2013 [§ 11 až 14 zák. o rodině](#)) přímo vylučovaly a jako takové by tedy mohly vést k jeho následnému prohlášení za neplatné. V praxi se může jednat např. o situace, kdy je manželství uzavíráno mezi předky a potomky či mezi sourozenci, popř. mezi osobami, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením, dále nezletilou osobou, která není plně svéprávná bez předchozího povolení soudu, nebo osobou s omezenou svéprávností v manželské oblasti (dříve s omezenou způsobilostí k právním úkonům; s účinností od 1.1.2014 již není důraz kladen na stav, který jako duševní porucha brání dané osobě v uzavření manželství. Nové manželství lze tedy platně a bez jakýchkoli trestněprávních následků uzavřít až poté, co rozhodnutí soudu o neplatnosti předchozího manželství nabylo právní moci. V případě uzavření sňatku osobou s omezenou svéprávností v manželské oblasti je takové manželství prohlášeno soudem za neplatné na návrh každého, kdo na tom má právní zájem ([§ 680 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#)). Pakliže však bylo v tomto vztahu počato dítě, které se narodilo živé, nelze takto uzavřené manželství již prohlásit za neplatné ([§ 683 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#)).

4.

Předpokladem řádného uzavření manželství je dodržení všech příslušných ustanovení [zák. o rodině](#) upravujících podmínky pro vznik manželství ([§ 656 až 676 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#), s účinností do 31.12.2013 [§ 1 až 9 zák. o rodině](#)). Dle platné právní

úpravy lze manželství uzavřít formou občanského sňatku nebo církevního sňatku, přičemž při uzavření církevního sňatku nelze následně uzavřít občanský sňatek. Rovněž při uzavření občanského sňatku nemají následně náboženské obřady právní následky. V případě občanského sňatku lze manželství uzavřít souhlasným projevem vůle snoubenců spolu vstoupit do manželství před orgánem veřejné moci provádějícím sňatečný obřad v přítomnosti matrikáře ([§ 657 odst. 1 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#), s účinností do 31.12.2013 [§ 4 zák. o rodině](#)). Přímé vymezení orgánů veřejné moci provádějících sňatečný obřad je ponecháno úpravě ve zvláštním právním předpisu, jímž je zákon č. [128/2000 Sb.](#), o obcích. Do 31.12.2013 bylo souhlasné prohlášení snoubenců o uzavření manželství činěno před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem, či před starostou nebo místostarostou obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které nejsou matričním úřadem, byl-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu. Prohlášení o uzavření manželství bylo možné činit i před primátorem hlavního města Prahy, náměstkem primátora hlavního města Prahy nebo pověřeným členem zastupitelstva hlavního města Prahy, jakož i před primátorem statutárního města, náměstkem primátora statutárního města nebo pověřeným členem zastupitelstva statutárního města ([§ 4 zák. o rodině](#)). V případě církevního sňatku činí snoubenci souhlasný projev vůle vstoupit spolu do manželství před příslušným orgánem církve nebo náboženské společnosti k tomu oprávněné podle zák. č. [3/2002 Sb.](#), o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, a to před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností, přičemž registr státem uznaných církví a náboženských společností vede Ministerstvo kultury České republiky ([§ 657 odst. 2 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#), s účinností do 31.12.2013 [§ 4a zák. o rodině](#)). Občan České republiky může uzavřít manželství též v cizině před diplomatickou misí nebo konzulárním úřadem České republiky a k provedení sňatečného obřadu mimo území České republiky je v případě, že alespoň jeden ze snoubenců je státním občanem České republiky, je oprávněn též kapitán námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky, dále velitel letadla zapsaného v leteckém rejstříku v České republice, jakož i velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí ([§ 667 odst. 1 a § 668 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#)). Přečinu dvojího manželství podle [§ 194](#) se přitom může dopustit mimo jiné i občan České republiky, který v období od 1.1.1950 do 1.7.1992 (tj. do účinnosti novely [zák. o rodině č. 234/1992 Sb.](#), kterou byl do českého právního řádu zakotven institut církevního sňatku) uzavřel podle práva platného v místě uzavření manželství církevní sňatek v cizině, jestliže dané manželství doposud řádně nezaniklo, neboť takové manželství je platné i podle českého práva ([§ 674 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#), s účinností do 31.12.2013 [§ 11 odst. 1 zák. o rodině](#)).

5.

Pro posouzení splnění podmínek trestní odpovědnosti je rozhodující, že po formální stránce byly dodrženy všechny předpisy upravující podmínky uzavření manželství, a to v České republice nebo v cizině, přičemž předchodí, platně uzavřené manželství pachatele doposud zákonným způsobem nezaniklo. Přečinu dvojího manželství se tak nemůže dopustit např. ten, kdo jako občan České republiky nesplnil podmínky [§ 668 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#) (s účinností do 31.12.2013 [§ 5 zák. o rodině](#)) pro uzavření manželství v cizině. Naproti tomu splnila-li určitá osoba všechny formální předpoklady pro uzavření manželství, je z hlediska posouzení podmínek její trestní odpovědnosti nepodstatné, že vyjma překážky předchozího, stále trvajícího manželství v daném případě vyvstala i další okolnost vylučující uzavření nového manželství, resp. činící toto manželství neplatným ([§ 672 až 685 obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#), s účinností do 31.12.2013 [§ 11 až 14 zák. o rodině](#)).

6.

Rozhodným okamžikem z hlediska trestní odpovědnosti pachatele přečinu dvojí manželství je okamžik uzavření nového manželství po splnění všech formálních předpokladů stanovených [zákonem o rodině](#) za trvání předchozího manželství. Přečin dvojího manželství tak není trvajícím trestným činem. Tato zákonná konstrukce má rozhodující význam mimo jiné i z hlediska běhu promlčecí doby, která počíná běžet přímo od okamžiku uzavření v pořadí druhého manželství, tzn. že následně setrvání manželů v tomto svazku nemá na běh promlčecí doby žádný vliv.

7.

V případě přečinu dvojího manželství podle [§ 194](#) zákon předpokládá na straně pachatele zaviněné jednání ve formě úmyslu (přímého či nepřímého), tzn. že pachatel musí být v okamžiku uzavírání nového manželství nejméně srozuměn s tím, že jeho předchozí manželství stále trvá. K pojmu úmyslné zavinění viz výklad k [§ 15](#), bod 5 až 14.

8.

Jestliže pachatel za trvání předchozího manželství aktivně usiluje o uzavření nového manželství, a to např. podáním žádosti o provedení svatebního obřadu u příslušného matričního úřadu (tj. obecního úřadu pověřeného vést matriky, popř. úřadu, který plní jeho funkci) nebo příslušného orgánu církve či náboženské společnosti, aniž by ke sňatku vůbec došlo, může být jeho jednání posouzeno jako pokus přečinu dvojí manželství podle [§ 194](#). Příprava tohoto trestného činu není trestná. K pojmem příprava a pokus trestného činu viz výklad k [§ 20](#) a [§ 21](#).

K odst. 2

9.

Ustanovení [§ 194 odst. 2](#) představuje samostatnou skutkovou podstatu přečinu dvojí manželství, jehož se dopustí ten, kdo uzavře manželství s osobou, která již je v manželství jiném, tzn. nový manžel toho z partnerů, jehož předchozí manželství stále trvá. Pachatelem tak může být osoba, která je sama svobodná nebo jejíž předchozí manželství již zákonným způsobem zaniklo, nicméně následně uzavře manželství s jinou osobou opačného pohlaví, jejíž předchozí manželství v době uzavření nového sňatku stále trvá.

10.

Ke spáchání trestného činu podle [§ 194 odst. 2](#) se vyžaduje úmysl, tzn. že pachatel musí být v okamžiku uzavírání manželství nejméně srozuměn s tím, že předchozí manželství jeho partnera/partnerky stále trvá.

Vztah k jiným ustanovením

11.

Jiné osoby, které se na přečinu dvojího manželství podílely jako organizátoři, návodci nebo pomocníci, mohou být za své jednání postíženy pouze ve formě účastenství podle [§ 24 odst. 1 písm. a\), b\), c\)](#), nikoli jako spolupachatelé podle [§ 23](#).

12.

Jednočinný souběh trestného činu dvojí manželství podle [§ 194](#) s trestným činem poškození cizích práv podle [§ 181](#) je z důvodu speciality [§ 194](#) vyloučen.

13.

Jednočinný souběh trestného činu dvojí manželství podle [§ 194](#) a trestného činu padělání a pozměnění veřejné listiny podle [§ 348](#) či trestného činu podplacení podle [§ 332](#), popř. trestného činu nepřímé úplatkářství podle [§ 333 odst. 2](#) je možný. Jestliže by byl oddávající orgán, mající status úřední osoby, obeznámen se skutečným stavem věci, tedy s tím, že předchozí manželství jednoho ze snoubenců vstupujících do nového manželství stále trvá, bylo by možné jej trestně stíhat pro jednočinný souběh trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby podle [§ 329](#) a trestného činu dvojí manželství podle [§ 194](#), spáchaného v některé z forem účastenství podle [§ 24 odst. 1](#) (zpravidla ve formě pomoci podle [§ 24 odst. 1 písm. c\)](#).

14.

Orgány činné v trestním řízení nejsou podle [§ 9 odst. 2 tr. řádu](#) oprávněny řešit samostatně předběžné otázky týkající se osobního stavu, o nichž se rozhoduje v řízení ve věcech občanskoprávních. Jestliže rozhodnutí o takové otázce nebylo ještě vydáno, vyčkají jeho vydání. Takovou otázkou týkající se osobního stavu bude mimo jiné i otázka případného zániku předchozího manželství některým ze způsobů uvedených v poznámce č. 3 k [§ 194](#).

Související ustanovení:

[§ 15](#) - úmysl, [§ 16](#) - nedbalost, [§ 20](#) - příprava, [§ 21](#) - pokus, [§ 24](#) - účastník

Související předpisy:

Úmluva o právech dítěte (sdělení č. [104/1991 Sb.](#)),

[Úmluva](#),

[Ústava](#),

[obč. zák. č. 89/2012 Sb.](#),

[§ 9 odst. 2 tr. řádu](#),

[zák. č. 115/2006 Sb.](#), o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů,

[zák. č. 128/2000 Sb.](#), o obcích ([obecní zřízení](#)),

[zák. č. 301/2000 Sb.](#), o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů,

[zák. č. 3/2002 Sb.](#), o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů ([zákon o církvích a náboženských společnostech](#)),

[z. m. p. s.](#),

[§ 54 až 58 z. ř. s.](#)

Judikatura:

Zločinná činnost dle [§ 206 tr. zák.](#) jest ukončena uzavřením manželství a odtud počíná se též promlčení. [Nyní [§ 194 tr. zákoníku](#).]

R 1074/1923-I

Pro skutkovou podstatu zločinu dvojženství podle [§ 206](#) trestního zákona jest nerozhodným, zda druhé manželství jest (bez ohledu na překážku manželského svazku) neplatným ještě z jiného důvodu; stačí, byla-li při uzavření druhého manželství dodržena zevnější forma sňatku. [Nyní [§ 194 tr. zákoníku](#).]

R 3850/1930

Literatura:

Bělohlávek, A. Uzavírání sňatků v zahraničí. *Právní rádce*, 2006, č. 4, s. 4.

Kovářová, D. Rodina a trestné činy. *Právo a rodina*, 2007, č. 11, s. 1.

Vantuch, P. K trestným činům proti rodině a dětem v novém trestním zákoníku. *Právní rádce*, 2011, č. 2, s. 1.